

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice
Foaia oficioasă a „Centralei Tovărășiilor“ și a însoțirii pentru „Asigurarea vitelor“, amindouă în Orăștie.
— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Aduș economic la „LIBERTATEA“.

Apare tot a doua Duminică.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Anul IV.

ORĂȘTIE, 20 Martie 1909.

Nr. 4.

In jurul tovărășiilor.

Cu toate-că de vre-o 4—5 ani s'a pornit și la noi o agitație mai de samă pentru înpreținerea satelor cu tovărășiile și cu toate-că această agitație să susține cu destulă râvnă — roadele dorite să arată în măsură mult prea mică.

Abia s'au alcătuit în ultimii 5 ani vre-o 30 tovărăși sătești cu diferite ținte. La aceste s'ar mai putea adauga cele vre-o 17 tovărăși ocazionale, alcătuite mai ales pentru asigurarea reciprocă a vitelor.

Atita tot.

În fața acestor neizbînzi, să întâmplă un fenomen curios și doar special românesc.

În loc ca publicul, în frunte cu gazetăria noastră, să se aștearnă pe o muncă mai stăruitoare pentru organizarea noastră economică prin tovărăși, — din vreme în vreme ne pomenim ca din senin, fie cu câte-o cuvîntare fie cu câte un articol de gazetă, care să jăluie ca o babă morocanoasă pe ruinele neizbîndei.

De obicei aceste spuse ori scrise pornesc cu mare alaiu. Cu vorbe mîndre și bine sunătoare, în care îmbracă însămnătatea cea mare a tovărășiilor.

Apoi o apucă pe panta criticei ușurele, glăsuind cam așa: „și la noi să face multă vorbărie zadarnică, fără nici o ispravă, căci ridică-ți române lata frunte și privește în jur de tine, că nu întîlnești tovărăși!“.

Așa-i că nu întîlnești?

Nu. Adevărat.

Cauza? Simplă: n'avem

omul. Căci să face numai vorbărie — dar ispravă nu-i ca-n palmă.

După-ce să trece norocos și peste »enunțațiile« aceste grave — vorbitorul ori scriitorul despre tovărăși, închee cu un apel însuflețit fie la adresa »Solidarității« fie la aceia a »Asociațiunii«, sau la adresa »floarei și inteligenței« neamului nostru.

Și cu asta a mîntuit din parte-i chestiunea arzătoare a tovărășiilor.

*

Noi cei grupați în jurul foii »Tovărășia« în urmă cu aproape 4 ani, am socotit că așa putem sluji mai cu succes chestia tovărășiilor, dacă punem la îndemâna acestei mișcări un organ de publicitate, o gazetă cît de modestă, dar închinată special chestiunilor de tovărăși.

În cei patru ani de viață a foii »Tovărășia«, am nizuit să ținem viie agitația în folosul tovărășiilor, — am făcut vorbărie continuă, căci suntem de convingerea, că la ajungerea unei ținte e cumințe să se împartă munca. Unii să facă vorbărie, să agite, alții să aprofundeze, iar alții să dea sprijinul lor moral și material pentru întruparea tovărășiilor sătești.

Și n'am scăpat nici un prilej să nu chemăm în ajutor ori să nu ne înbiem modestate puteri în slujba tovărășiilor.

În același timp am dat îndrumări, am explicat rînduile legii pentru toți cei ce doresc să întrupeze vre-o tovărășie.

Mai mult:

Am apelat direct prin scriori separate, atît la sprijinul băncilor noastre, cît și la acela al »Asociațiunii«, și în urmă al »Solidarității«.

În afară de 6 bănci de

provincie, nici cu răspuns n'am fost învredniciți.

În special înse atît prin propuneri în scris, cît mai ales prin o mulțime de articoli de gazetă, am bătut la poarta »Solidarității« și am insistat să ia în mînile ei tari și chemate, chestia nevoiașă a tovărășiilor pe satele noastre.

Rezultatul de pînă aci — ne este tuturor cunoscut.

Acum, să pare, că în sfîrșit suntem la o răspîntie de unde drumul schimbă — în spre mai bine.

Gazeta »Solidarității« Revista Economică dela Sibiu, de cîteva luni îndeamnă cu multă stăruință pentru îmbrățișarea tovărășiilor.

Ba din numărul din urmă, Rev. Econ., constatînd că băncile noastre pot face mai mult pentru tovărăși, spune că începutul de organizarea economică »o poate pune la cele numai Solidaritatea« în fruntea și în jurul căreia sunt adunate cele mai alese forțe economice-financiale ale noastre«.

Luăm act cu deosebită bucurie de această enunțare autorizată, credem, a gazetei băncilor noastre și așteptăm cu nerăbdare întruparea pornirii activității.

Din parte-ne făgăduim că suntem gata în orice moment să punem modestele noastre forțe la îndemîna puternicului așezămînt, chemat și în stare să întrupeze alcătuirea de tovărăși pe satele noastre.

Intr'o izbîndă însă noi numai așa credem, dacă în noua acțiune să va ținea seama de împărțirea muncii — pomenită mai înainte.

Ca să se poată împărți munca, noi credem că ar fi

neapărat trebuincioasă chemarea unei consfătuiri — inciriparea unei anchete, la care să ia parte, pe lîngă membrii direcțiunii »Solidarității«, și alți străduitori în ale tovărășiilor.

Și ca să fim și mai explicit, am dori să vedem la acea anchetă, pe lîngă direcțiune, între alții și pe dnii: profesor Dim. Comșa, Victor Tordășianu, Gavril Todică, Ioan Moța, I. Băilă, A. Diaconovich (Caransebeș), Dr. A. Frîncu, și, dacă nu e nemodestie, ar merge și scriitorul acestor rînduri.

În afară de aceștia, ar putea da neprețuite îndrumări tovarăși ca dl Dr. I. Raducanu dela Centrala tovărășiilor din România și dl Iancu dela centrala fraților din Bucovina.

O anchetă astfel compusă, căreia i-s'ar prezenta o schiță de program de lucrare — credem că ar găsi mijloace și căi potrivite pentru o rețelare a satelor noastre cu tovărăși de tot felul.

După o astfel de anchetă, munca organizată și stăruitoare ar dovedi pe de o parte, că vorbăria de agitație încă e trebuincioasă, pe de altă parte uniți fiind toți muncitorii pentru tovărăși, și-ar putea împărți rolurile și ar putea lucra cu mulți sorți de izbîndă.

Iată cum credem noi că ar fi potrivit să între »Solidaritatea« în mișcarea pentru tovărăși.

Căci e sosit timpul să înlocuim jălurile și criticele, mai mult ori mai puțin potrivite, — cu o acțiune conștientă, sănătoasă și bine întocmită.

V. C. Osvadă.

Atelierul de țesături dela Orăștie.

Iată numele unui așezământ românesc, care face despre sine mai puțină vorbă în fața lumii, dar care ar trebui totuși să fie ținut în vedere de fiecare Român bine pricepător al glasului timpului, — și cu multele trebuințe de haine bisericesti mai ales, să se adreseze acestuia!

Atelierul e susținut de „Reuniunea femeilor române“ din comitatul Hunedoarei, deschis la Orăștie, sub supraveghierea dnei directoare a atelierului Victoria Dr. Erdeli, și sub nemijlocita conducere a prea zeloasei și pricepătoarei dsoare Tiberia Barcianu. Să lucrează în acest atelier cele mai drăgălașe lucruri de țesătorie națională, ca covoare de pat, perdele la ferestri, perinițe de canapele, etc. etc., și lucruri practice, de trebuință, și de cele de podoabă, — toate lucrute după motive de țesături și cusături curat naționale, cum s'au aflat ele și să mai află în popor. Corcitură, lucrări în colorile strigătoare mai nouă, nici nu să primească și nu să îndeplinză.

Micile expoziții de atari lucruri de mână și de țesătorie, pe care atelierul le-a arangeat și le arangează an de an, unde află de potrivit, d. e. la adunările Asociațiunii ori a Societății de teatru, — i-au dus deja bu-nul nume până departe.

Totuși, să pare că din felurile lucrări întreprinse, probate de acest Atelier, un ram să des-văluie mai ales și făgăduiește a ajunge ramul de frunte, care va da mai mult de lucru acestui vrednic Atelier: este ramul pregătirii de haine bisericesti, ornate pentru preoți!

Cele câteva probe pe care le-au făcut citiva preoți buni naționaliști, comandând de probă, cite un rind de odăjdii preotești, au reușit foarte bine: preoții au văzut că capătă haine mai fini și mai cu gust lucrute, ca de oriunde aiurea, și, mai presus de toate: mai trainice ca hainele ce să capătă de pe la atelierele streine ce țin de haine bisericile noastre azi

Comande de haine preotești

la acest atelier, încep să se facă tot mai dese și cu încredere. Și noi nu putem din destul stăru-l pe lângă preoții noștri, să spună credincioșilor lor, să nu mai cumpere ori-ce lucruri de tirg pentru bisericile lor, ci care are gând a cinsti o haină bisericască, să se înștiințeze la preot, care să-l pună în legătură cu atelierul românesc dela Orăștie!

E adevărat și aceea, că lucrul aci, e, poate, mai scump cu ceva, decum pare prețul celor luate dela vânzătorii călători, dar socotind calitatea (bunătatea) lucrului, trăinicia, sunt mult mai ieftine ca acelea! *Aceeași* haină, din materia pe care acest atelier o dă, și cu lucrul ce el îl pune, — aiurea ar fi pe jumătate mai scump!

„Foaia Diecesană“ dela Caransebeș, și după ea „Neamul Românesc“ din București, propun de-adreptul, ca bisericile române, adevărat conducerea lor, să dea gătirea de haine pe sama bisericilor, — cu totul în grija și întreprinderea acestui Atelier!

Nici că s'ar putea un lucru mai cuminte!

Aceasta ar însemna, că înțelegem și noi glasul timpului, care ne chiamă să spriginim pe toate căile și din toate puterile începuturile noastre de industrie națională.

Iar Atelierul de țesătorie dela Orăștie e fără îndoială un mult făgăduitor început industrial, care să poate ca mâne preface în o puternică fabrică de lucruri pentru bisericile noastre, având a-și arangea lângă sine și un depozit (magazin) de tot felul de articli ce-s de lipsă bisericilor noastre: icoane, lumini, recuzite.

Și iată-ne ne-am vedea apropiati de idea frumoasă pentru care atit de viu s'a scris și stăruit prin foaia noastră „Liber-tatea“ încă acum vre-o 5 ani, care zicea, că amîndouă bisericile române, unită și ortodoxă, să dea macar în această privință mâna împreună, și să întemeze, poate ca Societate pe acții, o fabrică de lumini și de haine bisericesti, și cu depozit de tot felul de lucruri și odoare ce trebuiesc bisericilor, și numai de aci să se

primească apoi toate cele de lipsă bisericilor noastre!

Ce lucru frumos ar fi acesta!

Dee Dzeu ca Atelierul dela Orăștie, care de ocamdată a început a pregăti odăjdii preotești, să-l vedem desvoltîndu-să treptat și repede tot mai mult pe calea ce l'ar apropia de ținta înaltă, ce o pomenirăm mai sus!

Să fie sigur că ar avea tot spriginul bun și cald al nostru al tuturor, cărturari și popor!

Un făcător de bine, Român.

— Un testament înțelept și prețios. —

„Revista Bistriței“ dela 20 Febr. aduce următoarea știre frumoasă:

O întâmplare norocoasă, ne-a făcut să ajungem în posesiunea unei copie de pe testamentul bunului Român și mult regretatului căpitan în penziune: Teodor Sandul, mort în anul trecut, originar din Budacul-român, deci un fiu al plaiurilor noastre (dela Bistrița).

Ce inimă nobilă a sălășluit în acest bărbat, ce dragoste a nutrit pentru neamul nostru obidit, vedem din testamentul său, prin care lasă toată averea sa, 22.000 cor. în acții, și circa 28.000 cor. în libele de depuneri (cu testament separat), total deci **50.000 coroane**: „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român“.

Prin această nobilă faptă, din care vedem inima sa caldă și idealurile cari l-au frământat în viață, de-a vedea întărită clasa meseriașilor și agricultorilor noștri, Teodor Sandul și-a scris numele pentru veci, în cartea de aur a neamului românesc!

Testamentul său e un însemnat document al vremilor în care trăim.

Un glas părintesc, venit din zările pacinice de lumină cerească, care ne spune credeul său, care ne arată drumul, spre care să nizuim, ținta la care să tindem!

Dăm și noi părți alese din acest nobil Testament. El spune printre altele:

Eu Teodor Sandul, ces. și reg. căpitan în penzie, dorind a-mi arăta și pe calea aceasta iubirea către poporul român din Ungaria și Transilvania, din sinul căruia am eșit, după o coaptă precugetare și aflîndu-mă la deplina minte sănătoasă, hotărâsc de averea mea în următorul mod și fac ur-

mătorul testament, scris și subscris cu mâna mea proprie:

Averea mea să cuprindă astăzi în acțiuni dela felurile bănci române din Ungaria, și anume: 34 acții dela „Timișana“, de cite 200 cor. una; 40 acții dela „Făgețana“, de cite 100 cor. una; 6 acții dela „Luceafărul“ (Virșet) de cite 100 cor. una; 26 acții dela „Someșana“ (Dej), de cite 200 cor. una; 3 acții dela „Victoria“ (Arad), de cite 200 cor. una; 4 acții dela „Severineana“ (Caransebeș) de cite 50 cor. una.

Intreaga mea avere aceasta, precum și acea avere, pe care o voiu mai agonisi de astăzi înainte până la moartea mea, o testez nerevocabil „Asociațiunii“ pentru literatura română și cultura poporului român din Ungaria, făcîndu-o moștenitor al meu pe lângă următoarele condițiuni:

a) Averea să se chivernisească deosebit de celelalte fonduri și fundațiuni ale Asociațiunii sub titlul: „Fundațiunea Teodor Sandul“.

b) capitalul să rămână pentru totdeauna întreg și neatacat și numai venitul curat să se folosească spre scopuri culturale naționale române, votîndu-să din el în fiecare an cite unul sau mai multe stipendii pe sama acelor tineri români, care de acasă au creștere românească și să pregătesc pe cariera de meserii, sau pe cariera de tehnică; stipendiile la școlile de meserie sau la școlile medii tehnice, să fie de 400—600 coroane pe an, iar la școlile mai înalte tehnice, să fie stipendiul anual dela 1000 coroane în sus, după cum va afla comitetul „Asociațiunii“ de lipsă, carele are să și cerceteze sporul în studii, purtarea morală socială și românească, a stipendistului, și în caz de lipsă a detrage stipendiul.

Dacă nu s'ar afla recurenți pentru cariera de meserii sau de tehnică, atunci să se împartă stipendiile în mărime după cum va afla comitetul de bine, pentru cariera de agricultură sau grădinarit.

Din venitul curat al fundațiunii să se folosească în tot anul numai 80% adevărat 4/5 a venitului, iar 20%, adevărat 1/5 parte a venitului, să se adaugă în tot anul la averea fundațiunii, până va crește averea fundațiunii la acea valoare, care va fi de zece ori mai mare decît averea fundațiunii în timpul de începere; iar de aici înainte pentru totdeauna numai 10% a venitului curat anual are să fie adăugat la averea fundațiunii.

„Asociațiunea“ are să țină în vedere la darea stipendiilor: să fie preferiți aceia, care pot dovedi că stau în legătură de rudenie cu mine și vor fi cel puțin egali (deopotrivă de buni!) cu ceilalți recurenți în toate ce să recer după acest testament! La darea stipen-

diilor să se ceară chezeșie, că sti-
pendistul, după gătarea școlilor, să
va așeza în Ungaria pe loc lo-
cuit de Români!

Dacă „Asociațiunea“ ar înceta
de a mai fi, administrarea acestei
fundațiuni să treacă la aceea die-
ceză gr. or. română, de care să va
ținea Timișoara.

Băile: Rohitsch-Sauerbrunn la
8 Iunie (optălea lunie nou) 1907.
Teodor Sandul, c. c. r. în penziune.

Tovărășiile fraților din România..

(Urmare).

Pe lângă capitalul lor, Băncile
Populare din România, pentru a în-
destula nevoile de credit ale săte-
nilor, s'au folosit în parte și de
creditul ce Casa-Centrală le-a dat,
fie de-a dreptul, fie prin mijlocul
contului curent. Centrala hotă-
rește sumele până la care o bancă
populară poate să ridice împrumut,
și controlează, din 3 în 3 luni,
întrebuințarea lor.

În cursul anului 1907, băncile
populare s'au împrumutat la Cen-
trala cu 1.560.726 lei, care împreună
cu 1.275.242 lei dela 1 Ianuarie
1907 însumează țifra de 2.835.968
lei. În acelaș timp s'a și restituit
de băci 921.732 lei, astfel că la 31
Decembre 1907 se găesc împrumu-
tate 543 de bănci cu 1.914.236 și
numai 32 de bănci au ridicat în
cont curent suma de 274.713,88 bani.

Recunoaștem că la început băn-
cile populare s'au folosit foarte pu-
țin de ajutorul bănesc al Centralei,
mulțumindu-se să-și mărginească
cercul de lucrare cu fondurile (a-
verile) lor proprii. Pe măsură însă,
ce tot mai multe întreprinderi ro-
dnice lau ființă la sate, și tot mai
mulți își îndreaptă nădejile lor,
pentru reușita acestor întreprinderi,
cătră sprijinul băncilor populare,
capitalul (averea) lor devine neîn-
destulător și nevoia de credit mai
simțită, Pe de altă parte și Centrala
a fost de multe ori nevoită să în-
grădească creditul ei cu măsuri de
natură, poate, a îngreuna trebuința
de zi a băncilor, neavînd în tot-
deauna puțința să cunoască cu
înlesnire bunătatea creditorilor a-
cestor bănci. Dar neajunsul acesta
trecător va peri cu desăvîrșire prin
felul de conducere și prin regulata
lucrare a băncilor. Într'adevăr con-
tabilitatea (purtarea socoților) la
multe bănci s'a desăvîrșit, introdu-
cîndu-se cea așazisă „dublă“, con-
ducătorii sunt mai bine pregătiți,
ținerea plăților la termen mai re-
gulat.

Nu zicem ca dintr'o zi pe alta,
băncile populare vor atinge desă-
vîrșirea în organizarea lor. Va trebui
stăruitoare luptă din partea con-
ducătorilor, să schimbe din bine în
mai bine mersul băncei și sufle-
tele membrilor, și să desrădăcineze

unele obiceiuri rele ce au pătruns
la unele din bănci, cum e de pildă
specula ce se face cîte odată cu
chezeșiile date de membri unii al-
tora; va trebui multă chibzuință și
prevvedere din partea sătenilor, să
știe să-și aleagă conducătorii și să
se ferească de cei ce, fără nici o
dragoste pentru așezemînt, nu caută
cîrma ei decît pentru a o schimba
în isvor de cîștig necinstit spre
folosul lor, sau pentru a'i înăbuși
dela început desvoltarea, ca nu
cumva mai tîrziu să fie înpedecați
în lucrarea lor de despuere a seme-
nilor.

Centrala a căutat să ia toate
măsurile și, prin personalul ei de
control, să vegheze neîncetat ca
băncile să fie ferite de asemenea
rele! În potriiva conducătorilor ce
nu și-au înțeles menirea, la urmă,
Centrala a fost nevoită, să ia cele
mai aspre măsuri a curăți cîmpul
tovărășiilor de uscăturile ce impe-
decă în creștere elementele s'ănă-
toase și puternice!

Nu ne-am ferit să arătăm aci
părțile umbroase ale mișcării băn-
cilor populare și neajunsurile de
cari suferă, a căror pricină de că-
petenie și izvorîre, trebuie căutată
mai cu seamă în starea de obște
a moravurile noastre, tocmai pentru
a arăta în acelaș timp măsurile ce
Centrala crede de lipsă să le ia,
pentru îndreptarea răului, dar o fă-
curăm or pentru a scoate încodată
de iveală, că toate aceste lip-
suri și slăbiciuni la un loc,
*nu pot cumpăni binefacerile culese
de săteni de pe urma băncilor popu-
lare, nici n'au putut împedica a-
ceste așezăminte în dezvoltarea lor!*

Credem însă, că lucrarea de or-
ganizare deplină, să va desăvîrși
cu mult mai repede, cînd ideia de
federare (însoțire între sine a
băncilor singuratic), va pătrunde ca
o trebuință, și foloasele ce va a-
duce cu sine, vor fi mai vădite, de
oarece acum ne găsim abia la în-
ceputul ei.

La 1 Iulie 1907 să pune în Tără
temeiul celei dintîi federații în co-
muna Găiceana din județul Tecuci.
Formată din 9 bănci sărace al că-
ror capital social abia atîngea suma
de 46.815 lei, dintre cari numai
Banca „Găiceana“ avea peste 25.000,
Federația să alcătuieste după ace-
laș temei de organizare ca și
băncile populare: ca o ființă de
drept ca totul neatîrtoare de a-
ceia a Societăților ce o compun. Ad-
ministrația federației să face de că-
tră un consiliu federal (direcțiune)
alcătuit din cîte un trimis al fie-
cărei bănci, care se întrunește cel
puțin odată pe lună și discută luc-
rări de bine obștesc pentru ținutul
unde Federația face lucrările. Con-
tabilul federației îndeplinește și
de controlorul Băncilor și Coope-
rativei (tovărășii economice) dela
federație, dînd totdeodată îndrumări
pentru înființarea de noi Cooperative.

Ca întîi rod al lucrării acestei
federații, capitalul ei la început de
4500 lei, format din părți de cîte
500 lei de fiecare Bancă, se ridică
în 3 luni la 22.000 lei Totdeodată
ea dobîndește încrederea Centralei
și reușește, ca prin fondurile ei
proprii, și prin mijlocirea creditului
ce Centrala i-a dat, să dea ajutor
tuturor cererilor de credit ale So-
cietăților însoțite și să ajute la în-
ființarea a încă 2 obștii pentru a-
rendarea de moși, una la Condră-
chești și alta la Negulești, (amîn-
două în județul Tecuci).

Ca urmare a acestei înlesniri de
credit, băncile populare dobîndesc
la rîndul lor încrederea sătenilor și
capitalul total sporește în aceste
cîteva luni dela 46.000 la 78.000
lei! Tot înfîrurii și îndrumărilor.
Federației de să mulțumi, că s'a
schimbat cu mult în bine felul de
conducere al acelor bănci.

În afară de această Federație,
și pe temeiul acelaș, s'a înființat
acum de curînd încă una în județul
Muscel, avînd 12 bănci sub aripele
sale, iar alte 3 Federații, sunt pe
cale de a să înființa în iudețele Bo-
toșani, Romanați și Argeș.

Roadele ajunse de aceste înce-
puturi, în atît de scurtă vreme, ne
îndreptătesc să nutrim cele mai
frumoase nădejdi pentru viitor! Până
a să putea însă face tot Federații,
— să ajutăm lumea cu așazise „Cer-
curi cooperative“. (Adecă adunarea
la un loc, la un fel șezători cultu-
rale, a fruntașilor băncilor sătești
și tovarășiilor din un anumit ținut,
pentru a să mai sfătui unela altele
împreună).

Odată pe lună sau la alte ter-
mine, băncile dintr'un întreg ținut,
ai căror membri și conducători să
cunosc, au legături și interese co-
mune, să întrunesc în „cerc coope-
rativ“, la reședința fiecăreia pe rînd,
unde se face cunoscut tutulor lu-
crarea băncilor, să dau și să cer
sfaturi pentru înlăturarea greutăți-
lor și propășirea mai departe, cu
un cuvînt să desbata orice lucru de
bine obștesc, al acelu ținut și al to-
vărășiilor în genere.

Prin întovărășirea de idei între
conducătorii băncilor, multe porniri
vor găsi sprijin și multe întreprin-
deri roditoare încurajare.

Fiiud împreună, conducătorii
caută să lămurească, și să se lu-
mineze asupra multor treburi de
chivernisire, a băncilor, socoată, etc.
Vor găsi prețuire cei buni și vor
pleca nainte cu mai mult drag și
putere de muncă; mulți dintre cei
mai slabi, încurajați de roadele fru-
moase ce au ajuns soții lor, își vor
pune silințe de îndreptare. Mișca-
rea cooperativă (a tovarășiilor) va
cîștiga din apropierea conducători-
lor de sătenii cari vor lua parte la
ședințele și sfătuirile „cercului“. În-
treprinderile mai mari, ce nu le-ar
putea face nici ajută fiecare bancă
singuratică, cercul le-ar pregăti reu-
șița. În urmă întovărășirile de ca-

pital și legăturile de credit de care
s'ar simți trebuință între băncile
apropiate, vor pregăti calea pentru
Federație (însoțire între sine, prin
legătueli după toată forma).

Și în această privință Centrala
nu face decît să îndrumeze și să
organizeze ceea ce însăși mișcarea
cooperativă îi arată că este folosi-
tor. Încă din anul trecut, cu 15 bănci
din ținutul Dumbrăvenilor (jud. Bo-
toșani) lucrează un astfel de „cerc
cooperativ“, și multămită hărniciei
membrilor lui, toate băncile din acel
ținut, pot fi date ca pildă de bună
chivernisire. Tot acolo o societate,
coprinzînd parte din membrii bănci-
lor ce s'au însoțit ei, s'a constituit
pentru strîngere și vînzarea ouălor
la olaltă! Prelegerile despre tovă-
rășii ce s'au ținut adese-ori cu mem-
brii băncilor întovărășite, etc. au
ajutat de asemenea la creșterea co-
operativei, și „cercul“ dela Dum-
brăveni care statornicea numai o
legătură sufletească între bănci, este
acum pe cale de a să prefacă într'o
puternică Federație!

Tot astfel și „Uniunea“, dela
Dobrun, jud. Romanați, constituită
pe aceleași temeuri, și coprinzînd
vre-o 50 bănci, este gata să ajungă
în curînd bancă Federală.

(Va urma).

Roata vremii.

— Spicui și ocoșeli. —

„Cinstea gazetărească“, la care
a apelat dl Dr. Brânzeu în întim-
pinarea superfluă ce ne-a trimis la
o „roată“ învîrtită în nr. 2 al „To-
vărășiei“ — ne obligă să lămurim
lucrul.

Treaba e așa: Dr. Brânzeu a
scris în foaia „Unirea“ despre spi-
ritul (și nu duchul!) lui Șaguna și
l'a înfățișat pe marele bărbat ca
pe omul cu vederi înguste, cu
patimi grozave — în ale ...confes-
sionalismului.

Mi-a picat în peană și am zis
că e ridicol ca un om de azi,
care poate să perde ca mîne, să-și
risipească vremea în ascuțirea cer-
telor confesionale, — ori are, ori
nu are drept confesional.

La asta dl Dr. Brânzeu ne-a tri-
mis o „întimpinare“ — după da-
tina veche românească.

Această „întimpinare“ e ispră-
vită cu spusa aproape glorioasă, —
că „dovada“ cea mai vorbitoare că
neuniții sunt intoleranți și in-
triganți, e între altele și scrisu
nostru din „Tovărășia“.

Ne pare foarte rău că nu pu-
tem discuta — mai pe larg, căci
programul foi noastre e tocmai
întovărășirea și nu dezbinarea.

Atîta însă, pentru liniștirea dlui
Dr. Brânzeu pot spune, că eu, care
am scris „roata“ cu pricina,
sunt din întimplare tocmai
greco-catolic. Taman de-o lege cu
dl Dr. Brânzeu...

Imi pare rău — dar nu vreau să folosesc contra-dovada.

Și sper că ne-am unit, — ca să ne putem întovărăși la alte lucrări bune!

Am cetit cu cită groază, cu atita admirație invidioasă — raportul pe care l'a prezentat direcțiunii șef-secretarului societății culturale-politice „Emke“ din Cluj, — cu sfârșitul lunii Februarie a. c.

Știu din acest raport că „Emke“ are peste 3 milioane 200 mii cor. a vere. Și a cheltuit numai în luna Februarie peste 20 mii pentru scopurile ei.

A dat stipendii la meserii, la cursuri de specialitate, la călătorii în țări străine pentru învățarea meseriilor și negoțului și pentru atitea școale ce le susține și pentru alte scopuri.

Ași căuta o comparație — fie și în defavorul nostru. Dar nu găsesc. Să nu știm ori să nu putem ori nu vrem să lucrăm și noi la fel? Nu răspundem.

Dar știm că și publicul și băncile noastre jertfesc an de an, cel puțin 100 mii Coroane pentru „scopuri culturale“. Și nime nu le simte darul, căci să firmesc darurile în coroane și în fileri — fie-care dă cum îl taie capul,

„N'am om“ a zis leprosul din biblie. Să nu avem noi omul, care să ne învețe odată, cum trebuie să jertfim?

Toată țara e în fereberea războiului. Gazetele nu mai găsesc loc pentru telegramele, „senzaționale“. Totul e o dogoreală îngrozitoare. Cui îi mai vine să se gîndească în momentele aceste fie la legea congruei cu paragraful 4 al „naționalităților“, fie la legea lui Darányi pentru colonizări și parcelări.

Cu toate-că și una și alta e o lovitură de moarte pentru viața politică și economică a popoarelor nemaghiare din această țară!

O să protestăm — la vremea ei, în fața Europei culte, și o să ne mîngăiem că am protestat „solemn“.

Așa cred cei mulți — că nu mai asta ne-a mai rămas.

Adevărat? Ar fi trist din cale afară.

Să spune și să jeluie lumea noastră românească, că am picat în ziua alegerii la Oravița.

Ori cît de dureroasă e picarea venerabilului George Pop de Băsești, această picare o știm și o putem motiva — tocmai d'aceia noi credem că adevărata picare a urmat — după alegere.

Ciți căzuți naționalicește nu să plimbă și azi nepedepsiți naționalicește, — pe cele sate și cele orașe!

Asta e picarea de care trebuie să ne rușinăm și să ne îngrozim. Să vede că noi suntem prea

slabi, prea neublați cu armele boycottului social și național!

Dar vedeți Dvoastră — boycottul cere boycottanți, căci de boycottat avem destui.

Cine să-l facă?

STIRI

Asigurarea vitelor.

Adunarea de constituire dela Orăștie.

Adunarea ce s'a ținut Duminecă la Orăștie dela început a luat forma unei sfaturi frățești în fața greului lucru ce ne așteaptă; a lipsit dela această adunare ori ce pompă, ori ce afirmare pe din afară — cu atit mai frățește și mai așezat au discutat cei adunați, aproape pe ales.

După cum am spus, adunarea de Duminecă chemată a fost pe de o parte să înlănească litera legii, pe de altă parte, să sfătuiască temeinic asupra rînduiri ce să se iee în statute, ca Tovărășia pentru asigurarea vitelor să fie întru toate și în toate privințele, ocrotitoare și păzitoare de pagube a proprietarilor noștri de vite.

Și asupra statutelor și asupra asigurării garanței cerute de lege — s'a chibzuit cu liniștea și sfatul, ce să cere în fața unui început pe cît de nădăduitor în roade, pe atit de anevoios ba greu.

Adunarea prezidată de dl Dr. Stefan Erdélyi, bărbatul totdeauna gata de conlucrare, cînd e vorba de bine priceputele interese economice ale poporului, — a primit cu unanimitate atit planul de statute cît și celelalte rapoarte.

În conglăsuire cu ordinea de zi adunarea de constituire de Duminecă a ales o parte din direcțiunea, ce urmează să fie întregită la timpul său. După statute Direcțiunea stă din 6—25 membri. Acum s'au ales numai 10, ca început. Să vor alege în decursul timpului și ceilalți, dintre bărbații ce să vor afla ici ori colo, cu mai mult interes pentru Reuniune.

Aleși au fost acuma: Dr. Stefan Erdélyi, medic, Dr. Stefan Rozvan, avocat, Adam Leșnican, director de bancă, Ioan Moța, preot, Dr. Romul Boca, avocat, Procopiu Herlea, notar, N. Trif, proprietar și Vasile C. Osvadă, director de bancă.

În comitetul de revizuire, care asemenea să va întregi până la 12, au fost aleși acum ca început al comitetului, dnii: Ioan Branga, învățător, Simion Damian, funcționar la „Ardeleana“, Dionisie Bobei, preot, Iosif Boca, proprietar, Zaharie Tilicea, preot.

Cu înaintarea statutelor la tribunal și înregistrarea firmei a fost încredințată direcțiunea, care prin referentul ei dl V. C. Osvadă, va nizu să facă tot posibilul să fie Statutele și firma înregistrate, ca apoi Societatea să-și înceapă bine-făcătoare-i activitate.

Nădăduim că în curînd o să avem mîngăierea să vedem întrupat unul din idealele muncii noastre, pe care sperăm să o urmeze alte întrupări.

De altfel înștiințări de asigurări și deslușiri, primim și dăm de pe acum, prin redacția foii „Tovărășia“.

Programul de lucru

al comitetului central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu“ pro 1909. stabilit în ședința din 24 Februarie 1909.

1. Pentru studiarea referințelor economice din comune să vor ținea întruniri agricole în comuna Săsăuși, Jina, Turnișor, Glimboaca, Șugag și Apoldul-rom.

2. Pentru promovarea culturii vitelor de rassă aleasă, să va ținea în comuna Săcel o expoziție de vite de prăsilă (a 19-a), împreună cu împărțire de premii în bani.

3. Să va procura și sorta o vițea de rassă „Pinzgau“ curată între membrii cu locuința în Pianul-român și Orlat.

4. Să vor acorda (da) proprietarilor mici anume pentru procurarea de vite și alte animale de prăsilă împrumuturi cu 5% interese, replătibile în 4 rate semestrale.

5. Pentru îmbărbătarea economilor la cultivarea nutrețurilor măiestrite, între membri să vor împărți în mod gratuit sămințe de trifoiu de luțernă și de napi de nutreț. Totodată să va mijloci pentru obște procurarea de sămințe mai bune și mai ieftine, sămință de nutrețuri, de verdețuri (legme, zarzavat) de flori etc. Membrii împărțșiți în trecut vor face bun seroiu, raportînd comitetului despre modul de procedere la cultura acestor plante și despre rezultatul obținut.

6. Să va scoate în tipar broșura „Nutrirea vitelor (animalelor) sau îmbunătățirea mijloacelor pentru nutrirea vitelor peste tot și îndeosebi în anii de secetă“, cum și alte eventuale lucrări de interes economic.

7. Pentru a da culturi pomilor un avînt mai mare, să vor înființa însoțiri de valorizarea poamelor.

8. Membrilor cu locuința în Bunganard li-să dăruiește cîte 1 altoi măr pătul, care să va planta, prin anume trimiși în grădina fiecăruia.

9. Un curs de pomărit să va ținea la școala economică a consistorului arhidiecezan din Sibiiu cum și un eventual curs de viierit în Săliște.

10. Dacă anul va fi favorabil culturi poamelor, în comuna Răhău, sau în altă comună centrală din comitat, să va aranja o expoziție de poame (a 6-a) împreună cu împărțire de premii în bani și diplome de recunoștință.

În același timp să va pune în lucrare și cuptorul de uscat poame

sistem „Cazenille“, ce este zidit în Săliște.

11. În scopul răspîndirii culturi de animale de soiuri ales, să vor distribui între membri galițe, stupi, coșnițe și unelte pentru albinărit etc. să vor procura rîmători de soiuri ales și se vor vinde între membri în condițiuni avantajoase, etc.

12. Pentru cunoașterea istoricului comunelor, apoi a stării materiale a locuitorilor, a uneltelor economice folosite în trecut și acum, etc. — să vor escrie premii pentru cele mai bune monografii ale comunelor din comitat.

13. Pentru cunoașterea referințelor igienice ale populațiunii, cum sunt locuințele, hrana, curățenia, îmbrăcămîntea, îndeletnicirile, etc., în comuna Sadu se va aranja o expoziție de copii (a 4-a) împreună cu împărțire de premii în bani.

14. Se vor organiza comițiile agricole în diferitele centre ale comitatului cu chemarea, între altele de a stabili cauzele decreșterii relative a populațiunii și de a afla mijloacele de delăturare ale lor.

15. Direcțiunile însoțirilor noastre de credit sătești sistem „Raiffeisen“ cum și cele ale tovărășiiilor agricole, sunt rugate a raporta despre lucrările săvîrșite în 1908 și a arăta eventualele îmbunătățiri întrate în viața comunei dela înființarea însoțirii.

Totodată se va lucra la alcătuirea cît mai număroasă de asemenea însoțiri.

16. Se va lucra la desăvîrșirea școlii practice economice din Săliște și se vor sprijini alcătuirile de școale de pomi comunale.

17. Se va lucra la augmentarea colecțiilor de păpuși, chemate a conserva și răspîndi portul original al țaranilor noștri.

18. Se vor institui anchete din bărbați de specialitate pentru studiarea cauzelor decadentei economice de vite la hotarele mărginașe ale comitatului.

19. Pentru a cîștiga nouă isvoare de venit pentru sărăcimea dela sate, se va lucra la valorisarea plantelor (ierburilor) medicinale.

20. La dorința economilor din Cornățel, să va aranja în acea comună o expoziție locală cu produsele economilor de acolo.

21. Adunarea generală pentru anul 1908 să va ținea în comuna Porcești.

22. Să pun la dispoziție spre folosire plugul sistem Sack, grapa de finațe, mașina „Tornado“ și alte eventuale unelte economice. Aceste unelte la dorință să pun și în vînzare.

23. Să fac preparative pentru aranjarea la 1912, cînd Reuniunea împlinește 25 de ani de esistență, de sărbători și în special pentru aranjarea unei expoziții generale din domeniul agriculturii și al industriilor, eventual în legătură cu societățile de meseriași din comitat.

Pentru conformitate
Vic. Tordășianu,
secretar.

„Tipografia Nouă“, Orăștie